

Формування бази даних стану відкритих кар'єрних розробок надасть змогу прийняти науково-обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації та розвитку антропогенно порушених ландшафтів Хмельницької області. Спираючись на отримані дані, вважаємо доцільним здійснити організацію управління за двома ієрархічними рівнями: нижчий – на рівні районів, що передбачає інвентаризацію антропогенно порушених ландшафтів і тих, які ще перебувають у промисловій експлуатації, та аналіз екологічного стану територій для розроблення заходів щодо збереження або підтримання важливих рис ландшафту. Та вищий – на рівні області, який передбачає формування інтегрованої системи інформаційних даних, зокрема і щодо результатів реалізації екологічної політики у сфері управління антропогенно порушеними територіями. Відпрацьовані чи покинуті кар'єри не повинні перетворюватись на занедбані території, оскільки сталий розвиток, до якого ми прагнемо, передбачає збалансоване і гармонійне співвідношення між соціальними потребами, економічною діяльністю та довкіллям.

Література

1. Європейська ландшафтна конвенція // Відомості Верховної Ради, 2005. – № 51. – 547 с.
2. Природа Хмельницької області / під ред. К.І. Геренчука. – Львів : Вища шк., 1980. – 152 с.
3. Геренчук К.И. Геоморфология Подолья // Ученые записки Черновицкого ун-та, 1950. – Т. 8, вып. 2. – С. 89-111.
4. Денисик Г.І. Природнича географія Поділля. – Вінниця : Екобізнесцентр, 1998. – 184 с.

УДК 371.3

Проф. І.М. Туманов, д-р пед. наук – НЛТУ України, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОБРАЗОТВОРЧИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА"

Висвітлено принципи навчання образотворчим дисциплінам на спеціальності ландшафтна архітектура в НЛТУ України як такі, що сприяють підготовці фахівця відповідно до естетичних вимог сьогодення. Підкреслено, що методика навчання творчим дисциплінам базується на законах мистецтва та художньої творчості, які особливо виразно проявляються в сучасній художній культурі.

Ключові слова: навчально-творчий підхід, методологія навчання, закономірність, педагогічні умови, творчість, навчальна творчість.

Prof. I.M. Tumanov – NUFWT of Ukraine, L'viv

Features of teaching of graphic disciplines for froze speciality "Landscape architecture"

Principles of graphic disciplines studies on speciality landscape architecture in NUFWT of Ukraine are enlightened as such that assist in specialists' preparation in accordance with the aesthetic requirements of present time. It is underlined that the methodology of creative disciplines studies is based on the laws of art and artistic creation, which especially distinctly show up in a modern artistic culture.

Keywords: educational-creative approach, methodology of studies, regularity, pedagogical terms, creation, educational creation.

Згідно зі законом України "Про освіту", метою освіти в Україні є "...забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями", які здатні вирішувати "...завдання збагачення інтелектуального, творчого і культурного потенціалу народу" [1]. В умовах пострадянської України вирішення цих завдань у підготовці фахівців художньо-професійних спеціальностей, до яких належать і ландшафтні архітектори, має свою особливість.

На сьогоднішньому етапі розвитку українського суспільства необхідно враховувати чинники, про які раніше не могло бути і мови. Це і низький рівень підготовки абітурієнтів (чому сприяє прийом на комерційній основі навчання), і відносно мала кількість годин, відведених на спеціальні дисципліни, і низьке матеріальне забезпечення навчального процесу. З урахуванням вказаного, підготовка фахівця з ландшафтною архітектурою за спеціальними дисциплінами повинна бути максимально раціональною, методично розробленою і, на чому варто наголосити, науково обґрунтованою.

На сучасному етапі розвитку художньої школи викладання творчих дисциплін охоплює три напрями: виховний, освітній і формувальний. Ці напрями комплексно призначені сприяти вирішенню завдань професійної підготовки фахівця, гармонійного розвитку його особистості. Відставання або зневага до якого-небудь з них веде до негативних наслідків.

На цій підставі одним із заходів, які сприяли б саме гармонійній підготовці ландшафтного архітектора і таким чином пристосування процесу навчання до умов часу, на ЛА стало застосування навчально-творчого підходу до виконання академічних завдань з рисунку, живопису, скульптури, об'єднаних в одну дисципліну "Рисунок, живопис, скульптура".

Мета запровадження підходу: викликати *усвідомлену потребу* студентів вирішувати завдання осмисленого опанування художньо-образних принципів створення зображень, потребу у виробленні власного ставлення до об'єкта зображення, напрацювання індивідуальних технічних, пластичних, композиційних і образних прийомів під час виконання будь-якої творчої роботи.

Методологічна сутність підходу полягає у такому:

- єдність і взаємодія навчальних і творчих задач у процесі виконання робіт з рисунку, живопису, скульптури;
- урахування закономірностей розвитку здібностей студентів у конкретних умовах навчального процесу;
- спрямованість формування інтелектуально-творчих здібностей студентів згідно з поставленими навчально-творчими задачами.

Реалізація вказаних методологічних принципів можлива і відбувається за дотримання таких педагогічних умов, а саме:

- зміст практичної роботи відповідає тому чи іншому етапу навчально-творчої діяльності (визначення початкового рівня підготовки першокурсників є складовою умовою, стартовою відміткою їхнього подальшого навчання і виховання);
- зростання творчого потенціалу студентів відбувається на основі вирішення проблемних ситуацій, які виникають у процесі виконання завдань (теоретичні знання і практичні уміння підвищуються з урахуванням взаємозв'язків різних видів діяльності);

- застосування методичних прийомів у процесі навчання, які забезпечують розвиток особистісних якостей студента під час виконання програмних завдань (процес відбувається з обов'язковим поєднанням навчальної і творчої діяльності).

У разі дотримання визначених педагогічних вимог на всіх етапах навчання формуються професійні навички у створенні зображення, які проявляються в єдності стильового рішення зображення, володінні арсеналом прийомів використання зображально-виражальних засобів, удосконаленні логіки створення навчально-творчої роботи.

У процесі виконання завдань виділяють три основні значення зображень:

- зображення як один із засобів візуальної комунікації;
- зображення як вид творчості з властивими їй технічними засобами реалізації;
- зображення як одна з форм взаємодії та синтезу мистецтв.

Поставлені завдання вирішують на основі спеціально розробленої навчальної програми з конкретно визначеними завданнями-настановами, а саме:

- виконання зображень за принципами об'ємно-просторової зображальності;
- виконання зображень за принципами декоративно-площинної зображальності;
- виконання зображень за принципами трансформації форми від візуально сприйнятої до знака-символу з використанням образно-символічних і абстрактно-символічних рішень з можливістю синтезу площинності і просторовості.

Згідно з першою настановою, зображення створюють відповідно до традиційних принципів об'ємно-просторової зображальності, згідно з другою, – принципам зображальності декоративно-прикладного мистецтва, згідно з третьою, – відбувається процес синтезу. З одного боку, виконують зображення на основі шкали образних прийомів від типізації до фантастичних вирішень, з іншого – виконують зображення відповідно до принципів створення так званих знаків-символів шкали пластичних трансформацій. Усі трансформації здійснюють за принципами закономірності "полярність якості", яка проявляється у ході всіх динамічних процесів і мистецтві й у світовій художній культурі загалом [2].

Глибинною основою запровадження підходу, а звідси – і методичних принципів навчання, є врахування виявлених і визначених у процесі наукових досліджень законів мистецтва і художньої творчості. Закони ці є такими:

- закон реалізації нематеріальної ідеї в матеріальне її втілення на основі використання відтворювальних засобів мистецтва, які зумовлюють виникнення як двовимірних, так і тривимірних мистецтв;
- закон потрібного сприйняття поверхні (простої і складної) – як площини і як умовного простору, що припускає декоративно-площинні і об'ємно-просторові рішення зображень, і як суми просторів, що припускає можливість передачі часу і простору в межах однієї поверхні;
- закон зображальної умовності в мистецтві, що зумовлює створення зображень від знака-символу до ілюзорно-візуального їх сприйняття (і навпаки) з можливістю трансформації від однієї зображальної умовності до іншої;

- закон співіснування двох принципів створення форми в мистецтві, що зумовлює творчі процеси, згідно з яким в одному випадку форма визначається змістом, в іншому – змістом є сама форма;
- закон трансформації засобів зображення в засоби створення, що зумовлює, з одного боку, об'ємну (тривимірну) матеріалізацію графічно зафіксованої ідеї, з іншого – можливість плавного переходу двовимірного зображення в тривимірне згідно зі шкалою градацій, що виражає єство переходу в послідовності мальоване зображення – рельєф – кругла (об'ємна) форма з можливістю прояву як в окремо взятій роботі, так і в різних, самостійних;
- закон просторового і часового взаємозв'язку, що визначає розвиток сюжету в часі і в просторі на основі синтезу того і іншого, і який диктує стилістику твору. Закон визначає можливість створення композицій, які характеризуються за:
 - просторово-часовими властивостями: одночасні однопросторові; різночасні однопросторові; одночасні різнопросторові; різночасні різнопросторові;
 - площинно-просторовими властивостями з використанням розмірів форми: за шириною, висотою; за шириною, висотою і скороченою глибиною; за шириною, висотою, глибиною (повною) [3, с. 259-260].

Враховуючи, що творчий підхід можливий у разі виконання всіх видів завдань, які практикуються в навчальних закладах незалежно від їх професійної орієнтації, а найпоширенішими завданнями є натюрморт та голова людини, то на їх основі ми продемонструємо принципи використання апробованих зображальних прийомів.

Методично це здійснюється таким чином:

1. Виконують роботи "класичного", тобто академічного трактування форми за всіма правилами її побудови та об'ємно-просторовому відображенню з метою передачі об'єму і простору з чітким виявленням матеріальних якостей предметів зображення. Така постановка завдання сприяє удосконаленню принципів об'ємно-просторового зображення натури, необхідного для відтворення візуально сприйманої дійсності. Виконання робіт можна здійснювати різними матеріалами і техніками як в рисунку, так і в живописі, і скульптурі. Рішення можливе як "спокійне", так і "експресивне", як "графічне", так і "живописне". У скульптурі (у цьому випадку в рельєфній пластиці) можливе використання матеріалів як ахроматичних, так і хроматичних.
2. Виконують зображення і в малюнку, і в живописі із збереженням силуету предметів, їх пропорцій і об'ємно-просторових якостей (можливе копіювання зображення на інший лист паперу за допомогою кальки або через скло). У цьому випадку використовують відмінну від попереднього виконання техніку. Застосовують і будь-який виразний технічний прийом, наприклад, – монотипію (чорно-білу або з кольоровими додатками), оригінальне штрихування, задування, яку-небудь механічну фактуру, відтворену за допомогою тампонування і т. ін. Постановка завдання сприяє виявленню можливостей того або іншого матеріалу, технічного прийому і художніх ефектів, які можуть виникнути у разі їх використання.
3. Виконують завдання з використанням оригінальних пластичних трансформацій форми. У натюрморті предметів (з можливою деформацією), але при збереженні взаємного їх розташування в натурі, голови – із збереженням характерних її особливостей. При цьому також використовують

ють різні технічні прийоми (не повторювані одним і тим же виконавцем). У цьому випадку постановка завдання сприяє розвитку у виконавців свідомого використання якостей пластичної організації та інтерпретації форм на основі візуально сприйнятої натури.

4. Створюють замкнену композицію. У натюрморті – на основі форм натюрморту, з оригінальним композиційним вирішенням і технічним обіграванням зображальної поверхні. У цьому випадку предмети можна переставляти місцями, стилізувати зі зміною, за потреби, пропорцій і т. ін. Завдання виконують як у рисунку і живописі, так і в скульптурі. У разі зображення голови – вишукують те чи інше стилістичне вирішення. Така постановка завдання спрямована на розвиток композиційних здібностей учнів, їхньої творчої фантазії.

Творчі скульптурні завдання виконують з обов'язковою прив'язкою до конкретного об'єкта, тобто взаємодії скульптурної форми з оточуючим просторовим середовищем.

На переглядах виразність робіт з рисунку, живопису, скульптури (а звідси і в композиції) розглядають з точки зору:

- володіння технікою;
- знахідки під час виконання окремих, але органічно пов'язаних з цілим елементів зображення;
- оригінальності рішення всієї роботи (і образу, і композиції); отже, власного, своєрідного бачення під час створення зображення.

Висновки

Поєднання різних підходів у вирішенні навчальних завдань дає змогу розглядати навчання рисунку, живопису, скульптурі як єдиний і нерозривний навчально-творчий процес, спрямований на активний розвиток творчих здібностей, професійне освоєння різноманітних прийомів і принципів відтворення наочного світу і отримання таким чином підготовки відповідно до реальних вимог сьогодення.

Поєднання навчальних і творчих принципів в навчанні мистецтву – реальний шлях до підготовки фахівця, який зорієнтований на розвиток особистості, її персоніфікацію, а це є і повинно бути основною тенденцією сучасного освітянського процесу.

Література

1. Закон України "Про Освіту" № 1060-ХІІ, із змінами від 19 грудня 2006 р.
2. Взаимодействие и синтез искусств. – Л. : Изд-во "Наука", 1978. – 269 с.
3. Туманов И.Н. Рисунок как генетическая основа взаимодействия и синтеза двухмерных и трехмерных искусств : монография. – Волгоград : Перемена, 2000. – 281 с.

УДК 553.1:504.06

Доц. Г.А. Білецька, канд. пед. наук – Хмельницький
національний університет

РЕКРЕАЦІЙНІ ЛАНДШАФТНІ РЕСУРСИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Оцінено ландшафтні рекреаційні ресурси Хмельницької області. Розглянуто основні типи ландшафтів, які можуть використовуватися для відпочинку. Виявлено,